

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Снежанка Овчарова – председател на научно жури, назначено със заповед № 1980 от 02.06.2014 г. на Ректора на ВСУ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ в ПН „Икономика“, докторска програма „Политическа икономия“

на тема: **„Въздействие на активните политики и програми върху пазара на труда“**
с автор **Венелин Кръстев Терзиев**

Авторът Венелин Кръстев е докторант в свободна форма на обучение, в катедра „Международна икономика и политика“ във ВСУ Варна. Както се вижда от автобиографията, Венелин Терзиев е с богат управленски опит в различни организации. Работата му в Агенцията по заетостта и Агенцията за социално подпомагане му е дала възможност да вникне дълбоко в проблемите, разисквани в неговата дисертация.

I. Кратка характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 346 страници и включва: титулна страница, съдържание, описание на приложенията, представяне на използваните съкращения, въведение, три глави, общи заключения и изводи, списък с използвана литература и 70 приложения. Библиографската справка е съставена от 238 източника, 76 от които са на латиница (вкл. интернет сайтове).

Дисертационният труд третира актуална и значима тема, свързана с изследване на пазара на труда и въздействието на политиките и програмите за насърчаване на заетостта. Икономическата ситуация в страната поставя в неблагоприятно положение продължително безработните лица и ограничените възможности за устройване на работа изострят нуждата от специфични мерки за осигуряване на заетост. Националната политика е тясно свързана с политиката на Европейския съюз “Заетост за социална интеграция” и налага предприемането на действия за преодоляване на продължителната безработица на рисковите групи от обществото. Краткосрочният ефект и високите разходи по осъществяване на активните мерки на пазара на труда предизвикват обществени дискусии и налагат преосмисляне на по-нататъшните действия. Смятам, че докторантът е открил актуалността на избраната тема ясно и точно.

Въведението съдържа необходимите компоненти за научен труд. Предметът и обектът на изследване са точно формулирани. Ясно са изведени целта и задачите, като отразяват прецизно проучвателната дейност на докторанта, в рамките на представените ограничения. Задачите, включват теоретична обосновка на проблемите, свързани с трудовия пазар в България, изследване на социалната ефективност на активните политики и програми за насърчаване на заетостта; анализ на дейността на основните институционални звена, провеждащи държавната социална политика по отношение на заетостта и безработицата, отношението на неправителствените организации (НПО) към социалните програми и тяхната готовност за разпределението на функциите между държавата, общините и НПО при осъществяването и финансирането на програмата и разрешаването на възникнали проблеми.

Докторантът използва подходящ инструментариум за изследване, осигуряващ точност и обективност на резултатите. Приложени са класическите методи за анализ и оценка на пазарните структури, като

класическите, кейнсианските и неоконсервативните подходи, а също и аналитични методи от областта на политическата икономия, социологията и икономиката на труда.

В структурно отношение разработката включва три глави с по 6 до 13 параграфи. В първа глава на разработката В.Терзиев показва задълбочени познания и аналитични умения при обзора на теоретичните основи за същността и видовете пазари на труда, подходите за изследване на основните състояния и преходи на трудовия пазар. Разгледани са моделите на функциониране на пазара на труда, специфичните фактори на безработицата и растежа в България. Теоретичната дискусия на автора му позволява да изведе значимите проблеми, да разработи подходяща методика за проучването в следващите глави. Първа глава завършва с обобщения и насоки за развитие на политиката на пазара на труда, като част от общата икономическа политика на страната.

Методите за регулиране на пазара на труда и политиката за изграждане на функциониращ пазар на труда са представени във втора глава. Анализирани са досегашните социални политики и са изтъкнати техните слаби страни. Показана е методология за разработване на активна социална програма за заетост и начини за измерване на нейната ефективност. В края на втора глава са направени изводи за икономическата активност, заетостта и безработицата в България и за необходимостта от оценка на ефективността на държавните програми за социална поддръжка на всички етапи от осъществяване на програмата.

В трета глава са представени резултати от извършената обемна емпирична работа по изследване на безработни лица от рисковите групи, на представители на общински администрации, ДБТ, дирекция „Социално подпомагане”, представители на НПО. Данните от различни проучвания са анализирани и обобщени. Докторантът установява проблемните области в

осъществяването на Националната програма „От социални помощи към осигуряване на заетост”. Изведени са възможни решения за по-ефективно прилагане на мерки за намаляване на безработицата в България.

Приложенията се отличават с много добро техническо оформление и онагледяват ясно извършените от автора проучвания.

II. Бележки по дисертационния труд

Наред с положителните страни на докторския труд следва да отбележа и някои слабости:

1) Тезата, която защитава В.Терзиев: *„икономическият подход и инструментариум са подходящи за изследване на пазара на труда, като дават възможност за точно количествено установяване на съответните тенденции и равнище”* не е прецизно формулирана в съответствие с извършеното изследване.

2) Обемът на дисертацията надхвърля установените норми, а настоящият труд е 346 стр. (при много повече знаци на страница и шрифт Calibri).

3) Структурата на съдържанието е твърде фрагментирана, с нееднакъв брой параграфи във всяка глава.

4) Позоваването на ползваните източници (под черта) е неточно. При едно цитиране, напр. авторът се позовава на 8-15 източника (с.139).

5) Във втора глава, на с.116-123 се описва подход за анализ на *ефективността* на държавните социални служби. Мисля, че по-подходящо място за това съдържание е трета глава *„Оценка и въздействие на активните политики и програми върху националния пазар на труда;*

6) По отношение на понятийния апарат не са разграничени понятията: работна сила, трудови ресурси, човешки ресурси.

7) Има повторения на текстове –с.232-234.

8) Списъкът с използвана литература не е изписан според изискванията по раздели: 1) Справочна литература - първо кирилица, после латиница по азбучен ред; 2) Учебна литература; 3) Книги, монографии, студии – първо кирилица, после латиница по азбучен ред. 4) Периодика – кирилица, латиница; 5) Интернет сайтове. Източници №24 и №25 се повтарят.

Посочените критични бележки към дисертационния труд не са от естество, което да намалява неговите достойнства и да попречи на общата му положителна оценка.

III. Оценка на резултатите и приносите на докторанта

Основните изводи от анализа на пазара на труда, заетостта и безработицата и направените предложения за решаване на проблемите са със значима приложна стойност за усъвършенстване на активната и пасивна политика и управленските технологии.

Докторантът е взел участие в разработката на инструментариума и реализирането на *„Комплексен мониторинг за съответствие професионално-квалификационната структура на свободната работна сила и работни места във вторичния пазар на труда”*, а резултатите от дисертационното изследване са използвани в практиката на Министерството на труда и социалната политика и при изработването на система за програмно-целево управление на разходите за реализирането на социалните програми.

Приемам следните приносни моменти на настоящия дисертационен труд:

1. Извършен е обстоен анализ на теоретични концепции и практики за състоянието и трансформациите в основните обществени системи за

социално включване и социална сигурност на населението, и по-конкретно пазара на труда в България и са изведени обобщения и насоки за развитие.

2. Разработена е система от показатели и индикатори, които позволяват да се определи ефективността от дейността на държавните социални служби в тяхното интегрално значение при отчитане динамичните взаимозависимости в измененията между вътрешната и външната среда. Формирана е система от критерии и оценки за икономическата и социалната ефективност по нейните функционални съставляващи.

3. Направено е авторово проучване и са установени основните предпочитания на безработните лица в трудоспособна възраст, получаващи месечни социални помощи, към трансформирането на социалните помощи в доходи от труд.

4. Изследвано е и отношението на основните институционални звена, провеждащи държавната социална политика по отношение на заетостта и безработицата, а също така отношението на НПО към програмата и тяхната готовност за разпределението на функциите между държавата, общините и НПО при осъществяването и финансирането на програмата, възможните проблеми и конфликтни точки.

IV. Публикации по дисертационния труд

Докторантът е включил 12 доклади и статии в автореферата си, представени на национални и международни научни конференции. Считаю, че тези публикации показват реално постиженията на докторанта и са достатъчно представителни, за да ги огласят пред академичната общност и заинтересованите лица от държавните, общински институции и НПО.

V. Заключение

Общите ми впечатления от докторанта, че са налице достатъчни професионални и личностни предпоставки за успешна защита.

Анализираната дисертация съдържа резултати, насочени към усъвършенстването на активните политики и програми на пазара на труда в България. Приносите могат да бъдат отнесени към разкриване на нови страни на вече съществуващи знания относно функционирането на пазара на труда и формулиране на подходи за ефективно осъществяване политиките и програмите в тази област.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Венелин Терзиев образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „**Политикономия**”

12.06.2014 г.

Гр. Варна

Рецензент:

/доц. д-р Сн.Овчарова/